

КВАНТОВА ХІМІЯ

(Будова речовини, хімічний зв'язок)

Квантова хімія - це розділ теоретичної хімії, який розглядає будову і властивості хімічних сполук, реакційну здатність, кінетику і механізми хімічних реакцій на основі квантової механіки.

Квантова механіка вивчає стан мікрочастинок і їх систем (Елементарних частинок, молекул та ін.), зміну цих станів в часі, а також зв'язок величин, що характеризують стани мікрочастинок, з експериментальними макроскопічними величинами.

Квантова механіка - розділ теоретичної фізики, описує фізичні явища, в яких дія порівняна за величиною з постійною Планка.

1. Область застосування

Аналіз електронної будови молекул дозволяє інтерпретувати різні типи хімічних зв'язків, багато понять класичної теорії хімічної будови і хімічної кінетики, такі як валентність, сполучення і надсполучення, енергія активації хімічної реакції і ін.

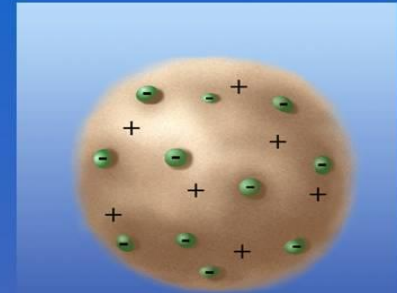
На початкових етапах розвитку квантової хімії були введені нові поняття - гібридизація атомних орбіталей, трицентровий зв'язок, спин-орбітальна взаємодія, електронегативність атомів, порядки зв'язків, індекси реакційної здатності та ін.

Історичний розвиток уявлення про будову атома

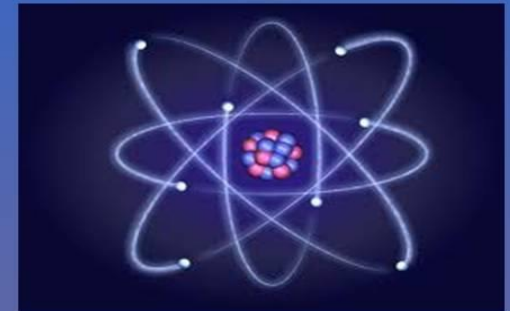
Теорії будови атома

Гіпотеза Дж.Томсона 1904 р.
«Теорія пудинга»

Планетарна модель атома
Е.Резерфорда 1911р.

Квантові постулати
Н. Бора

1. $E=0$

2. $E>0$

2. Область застосування

Квантова хімія дозволяє розраховувати з високою точністю рівноважні міжядерні відстані і валентні кути, енергії хімічних зв'язків, бар'єри внутрішнього обертання і бар'єри переходу між різними конформаціями молекул, а також енергії активації

найпростіших хімічних реакцій.

На основі квантової хімії розроблена теорія електронних спектрів поглинання і люмінесценції молекул.

Квантова теорія сприяла впровадженню в хімію таких фізичних методів дослідження, як ЕПР і ЯМР, і значно полегшила інтерпретацію експериментальних результатів.

3. Область застосування

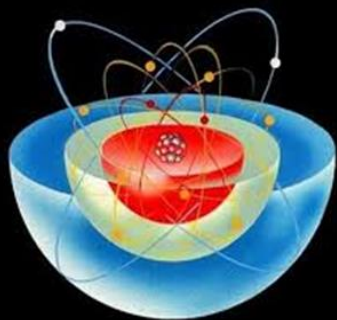
Квантова хімія застосовується в матеріалознавстві для спрямованого створення матеріалів із заданими електричними і магнітними властивостями.

Методи квантової хімії використовуються для опису властивостей і пошуку нових матеріалів для наноелектроніки і наномедицини.

Методи квантової хімії застосовуються в молекулярній біології, наприклад, для розрахунку моделей біологічних мембран, моделювання роботи м'язів і ін.

Основні напрямки квантової хімії

- 1. Квантова теорія будови і властивостей молекул.
- 2. Квантова теорія хімічних зв'язків і міжмолекулярних взаємодій.
- 3. Квантова теорія хімічних реакцій і реакційної здатності.
- 4. Квантова хімія наноматеріалів.
- 5. Квантова біохімія і молекулярна біологія

Методи опису

Релятивістська
механіка

Релятивістська квантова
механіка

v/c

Механіка

Квантова механіка

$\hbar/2S$

КВАНТОВА ХІМІЯ

Квантова хімія математично описує фундаментальну поведінку матерії на молекулярному рівні

$\leq 10^{-15}$ м

$10^{-10} - 10^{-8}$ м

0,5 м

10^{21} м

Основи опису будови речовини

1. Пошук структурних елементів, з яких складається речовина

2. Рівні організації атомних і субатомних частинок

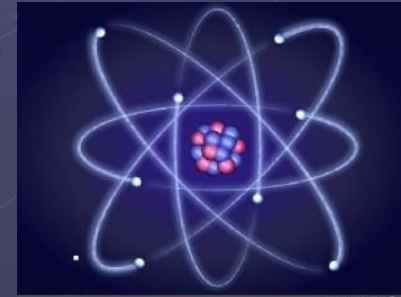
3. Фундаментальні константи

Швидкість світла у вакуумі $c = 3.00 \times 10^8$ м/сек

Постійна планка $h = 6.63 \times 10^{-34}$ Дж $\times$ с

4. Елементарні частинки (електрон, протон, нейтрон)

$$R \leq 10^{-13} \text{ см}$$

$$E = \frac{m_0 c^2}{\sqrt{1 - v^2 / c^2}} = p c^2 / v, \quad p = \frac{m_0 v}{\sqrt{1 - v^2 / c^2}}$$

Елементарні частинки – фундаментальні складові матеріальних об'єктів

Першою відкритою елементарною частинкою був **електрон (e)** - носій елементарного електричного заряду.

$$m_e = 9.11 \times 10^{-28} \text{ г}$$

$$r \leq 10^{-16} \text{ см.}$$

$$e = 4.8 \times 10^{-10} \text{ СГСЕ (} 1.6 \times 10^{-19} \text{ Кл)}$$

Елементарна частинка **протон (p)** - ядро атома водню.

- позитивний заряд e ,
- $m_p = 1.67 \times 10^{-24} \text{ г}$ (~ 1840 мас електрона).

Частка такої ж маси, але з нульовим зарядом - **нейтрон (n)**.

Мюони (μ^+ , μ^-), піони (π^+ , π^-), нейтрино (ν), резонанси, античастинки: позитрон (e^+), антипротон і ін.

Античастинки існують для всіх частинок крім **фотона**

Можливість народження і знищення частинок в процесах їх зіткнень і мимовільного розпаду є одним з головних властивостей елементарних частинок.

Класифікація елементарних частинок

Чотири види взаємодій елементарних частинок:

сильна, електромагнітна, слабка, гравітаційна.

Сильні взаємодії здійснюються між частинками, які називаються адронів. Переносники взаємодії - глюони.

Адрони

```
graph LR; A[Адрони] --> B[баріони]; A --> C[мезони]
```

Баріони: протони, нейтрони і група частинок, званих гіперонами. Вони мають напівцілий спіні. На відміну від баріонів, мезони мають нульовий спіні. Все мезони нестабільні.

Частинки які не вступають в сильні взаємодії називаються **лептонами**. Кожному зарядженого лептони (електрон, мюон і тау частка) відповідає нейтральна частинка нейтрино-електронне, мюонне або тау-нейтрино. Загальна кількість лептонів одно 12.

Кварки і стандартна модель

Адрони складаються з більш фундаментальних частинок - кварків, що мають дробовий електричний заряд, кратний $e / 3$, і розміри менше $0,5 \times 10^{-19}$ м. Кварки існують тільки всередині адронів і не спостерігаються як ізольовані частки. Розрізняють 6 типів кварків.

Стандартна модель

Вся речовина складається з 12 фундаментальних частинок – 6 лептонів і 6 кварків.

Кварки беруть участь в сильних, слабких і електромагнітних взаємодіях; заряджені лептони – в слабких і електромагнітних; нейтрино - тільки в слабких взаємодіях .

